

CHIFFERTELEGRAM

Retalex til:

Chefen for P.2

Kopi chef

- Direktøren
- Udenrigsråd Adm.
- Protokolchefen
- Udenrigsråd P.afd.
- Udenrigsråd R.afd.
- Udenrigsråd DANIDA
- Udenrigsråd P.K.A.
- Stedfortræder for P-chef

- Dep.chef U-Ø.dept.
- Udenrigsråd M.afd.
- Udenrigsråd Ø.P.afd.
- Udenrigsråd H.afd.
-
-
-
-

U.M.

25 11 79
105 4 400

Kopi vedlagt:

Bemærkninger:

Modtaget 12112 i Nabo-ambassaden

ambassaden i fly. 12.30 af
12112-79 pr. Nabo. Udenr. 12112

TELEGRAM

FORTROLIGT

.....
ambassaden washington aetel. 1234 af 24. november 1979 kl. 00.30

Hermed sendt (soendag morgen kl. 7.30)

SEX GIVET
SEKRETÆRVAGTEN

stregfortroligt

inf-sagen.
samtale med vicepræsident mandale.
aetel. 1254 af 24.11.1979.

den 24. november blev jeg med kort varsel kaldt til en samtale
med vicepræsidenten i hans hjem.

samtalen fandt sted kl. 14.30 og varede knapt en time. i sam-
talen deltog en vidensk. ans. naron og en. Bartholomew.

vicepræsidenten indledte med at sige, at han talte af egen dyt,
ind og over svining, men ogsaa han præsidentens vedr.

meddelelsen om den nyformulerede danske holdning til tnf-sagen havde fremkaldt overordentlig dyb bekymring i administrationen og hos ham personligt. Han haabede, at der endnu maatte bestaa mulighed for nyvurdering og forandring.

usa var alvorligt bekymret over den sovjetiske militaere oprustning, hvorved man saerligt haeftede sig ved ss-20 og backfire-bombeflyet. Der bestod paa det taktiske, nukleare omraade paa ingen maade jaevnbyrdighed mellem nato-alliancen og warszawapagten.

usa var forpligtet paa den dobbelte strategi, der kendetegnedes ved ordene "deterrence" og "detente", og saa med bekymring paa den sovjetiske propaganda omkring detente-elementet, samtidig med at den ensidige sovjetiske oprustning fortsatte.

fulgte man det danske forslag, ville slutresultatet blive en underminering af solidariteten inden for nato og vaere et vidnesbyrd om, at konsultationsmekanismen i alliancen ikke fungerede tilstraekkeligt effektivt. I denne sag havde alliancens medlemslande omhyggeligt, systematisk og i faellesskab udviklet sine positioner. et nederlag for denne politik ville kunne faa overordentlig alvorlige konsekvenser og ville i usa blive udlagt som eftergivenesshed over for sovjetisk pres.

skulle det ikke lykkes at komme igennem med tnf-sagen, maatte man befrygte et alvorligt tilbageslag for salt ii-ratifikationsprocessen. denne var nu igen i god gaenge, men et tilbageslag for tnf ville af alle salt ii-modstandere blive udlagt som et konkret tegn paa svaghed ikke blot hos administrationen, men i alliancen som helhed og blive benyttet som et yderligere argument for at afvise ratifikationen og skride til unilateral amerikansk genoprustning. hvad dette i sidste instans kunne foere til, var det vanskeligt at vurdere. godt ville det ikke blive.

præsidenten, han selv og hele den nuvaerende administration var dybt forpligtet paa salt ii-processen, men det var noedvendigt at faa salt ii igennem for med konsekvens at kunne komme igang med mere dybtgaende drøftelser med sovjetunionen, sigtende

paa en nedbringelse af det nukleare niveau, baade strategisk og taktisk.

Ik det galt med tnf, maatte man desuden befrygte en alvorlig erodering. den danske holdning var kommet som en overraskelse for vicepraesidenten, der havde troet, at danmark, hvis stationeringspolitik var velkendt og anerkendt af usa, ikke ville modsaette sig en produktions- og deployeringsbeslutning. han havde troet, at problemerne koncentrerede sig om holland, og var aengstelig for, at den danske holdning skulle faa en skadelig indvirkning paa beslutningsprocessen i dette land, ligesom han maatte spoerge, hvorledes norge, hvis stationeringspolitik jo svarede til den danske, ville reagere.

det var vigtigt, at man forstod, hvorledes en saadan erodering ville virke i den amerikanske befolkning. personligt maatte vicepraesidenten tro, at et tilbageslag for tnf klart ville styrke "hoejene" i det amerikanske politiske liv, underminere tilliden til nato og snarere lede til oprustning end til nedrustning. det maatte ogsaa bekymre usa, hvilke konsekvenser den danske holdning kunne faa i tyskland, hvor forbundskansleren, der saa modigt og virksomt havde arbejdet for dobbeltheden: modernisering og vaabenkontrolltilbud, stod umiddelbart over for en partikonference, samt i belgien, hvor udenrigsministeren med saa stor dygtighed havde engageret sig paa en tilsvarende linje.

der var kort sagt skabt et stort og alvorligt problem for os alle.

aaron understregede, at usa ikke kunne acceptere at vige i den nuvaerende situation. fra amerikansk side ville man fortsat arbejde energisk for en produktions- og deployeringsbeslutning og et vaabenkontrolltilbud paa moedet den 12. december. sagen var kommet saa langt, at sammenbrud ikke kunne taales. skulle alliancen virkelig snuble, ville konsekvenserne vaere uoverskuelige.

det var i denne forbindelse vaerd at erindre sig, at usa steds havde stoettet forbundsrepublikken i oensket om at undgaa et bilateralt amerikansk-tysk arrangement, saaledes at beslutning ivaerdtimed fremtraadte som bevis paa solidariteten inden for alliancen.

ogsaa aaron understregede, at et tilbageslag nu ville blive udnyttet som en sejr for sovjetunionen og ville virke demoraliserende paa alle realistiske bestræbelser henimod vaabenkontrol og vaabenbegrænsning. Atter her maatte det ikke glemmes, at carter administrationen var besluttet paa at reducere vaabenniveauet. Dette var et anliggende, som praesidenten personligt betragtede med den største alvor. Det var den reelle amerikanske vurdering, at den planlagte beslutning ville tjene baade den militære ligevægt og detentens.

mondale kom tilbage til, hvad han betegnede som ironien i den nu opstaede situation. Det, der kunne tage sig ud som tilbageholdenhed ("restraint"), ville efter hans skoen faa den modsatte virkning: skabe meget tvivl om ratifikationen af salt ii, styrke de kraefter, der arbejdede for genoprustning og underminere carter administrationens troværdighed, naar den sammen med sine allierede ønskede at forfølge det dobbelte maal.

vicepraesidenten gentog afsluttende sit haab om, at den danske regering ville finde det muligt at nyvurdere og ændre sin holdning.

uafledbart haabede han, at folketingsdebatten maatte efterlade regeringen med den ønskede bevægelsesfrihed.

hr. kartholmsev henviste til udenrigsministerens samtale med den amerikanske ambassadør, der tilsyneladende havde opereret med en sonering heller suspension og udsættelse, og gjorde den bemærkning, at denne sonering var ambassadørens personlige og ikke var relevant for administrationen.

i mine bemærkninger, der i det væsentlige fremkom som svar paa spørgsmaal, understregede jeg min overbevisning om regeringens usvækkede tilslutning til nato alliancen og vor forstaaelse for den maade, hvorpaa alliancens konsultationer foretog. jeg henholdt mig herved til retningslinjerne i udenrigsministerens udtalelser over for ambassadør manshett.

jeg var - selvsagt - ikke bekendt med den droeffelse, der maatte
vaere foregaaet inden for det socialdemokratiske parti, men
fandt anledning til at understrege, at den modstand imod inf-
moderniseringen, der var kommet frem i den danske presse, kun i
lidt omfang syntes influeret af sovjetiske synspunkter og snarere
syntes at hente sine argumenter hos amerikanske skribenter.
denne sidste betragtning accepterede vicepraesidenten, men gjorde
gaeldende, at udlagningen i amerika i almindelighed klart ville
laegge vaegten paa sovjetisk indflydelse.

samtalen fandt sted i en venlig atmosfære. om skuffelsen hos
vicepraesidenten og alvorren i hans betragtninger kan der imid-
lertid ikke herske tvivl.

det var oejensynligt, at vicepraesidenten paa den baggrund, som
hans eget politiske liv og hele holdning afgiver, lagde vaegt
paa at vinde forstaaelse for carter administrationens reelle
hensigter med hensyn til at arbejde for det dobbelte sigte,
'deterrence' og 'detente', at understrege betydningen af de
mindre landes ikke blot ansvar, men ogsaa rolle i alliancens
beslutningsproces, at fremhaeve de uheldige og utvivlsomt
utilsigtede virkninger, som et tilbageslag den 12. december
kunne faa for udviklingen i usa og i alliancen som helhed.

herudover maatte jeg konstatere en dyb bekymring for den mulige
eroderende virkning i tiden op til den 12. december og et til-
svarende ønske om en snarlig nyvurdering.

vicepraesidenten gjorde til sidst en stilfaerdig bemaerkning om,
at det danske udspil kom paa et for usa vanskeligt tidspunkt.

slut slut